

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ВНЗ НА ОСНОВІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Н.І. Єсінова, В.В. Старцева, О.В. Нікітіна

Розглянуто питання прикладних аспектів проблеми адаптації студентської молоді до нових умов навчання, пов'язаних із реформуванням вітчизняної системи освіти в контексті Болонських угод. Приділено увагу аналізу психологічних проблем адаптації студентів вищих навчальних закладів, зокрема першокурсників.

Ключові слова: адаптація, соціально-психологічна адаптація, соціально-професійна адаптація, професійно-професійна адаптація, мотивація, самоствердження, особистісна зрілість, саморозвиток.

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ НА ОСНОВЕ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Н.И. Есинова, В.В. Старцева, Е.В. Никитина

Рассмотрен вопрос прикладных аспектов проблемы адаптации студенческой молодежи к новым условиям обучения, связанных с реформированием отечественной системы образования в контексте Болонских соглашений. Уделено внимание анализу психологических проблем адаптации студентов высших учебных заведений, в частности первокурсников.

Ключевые слова: адаптация, социально-психологическая адаптация, социально-профессиональная адаптация, профессионально-профессиональная адаптация, мотивация, самоутверждения, личностная зрелость, саморазвитие.

THE PROBLEM OF ADAPTATION OF UNIVERSITY STUDENTS BASED ON SOCIAL PARTNERSHIP

N. Esinova, V. Startseva, E. Nikitina

The question of the applied aspects of the problem of students' adaptation to new conditions of studies, stipulated by the reforming of national system of education in the context of Bologna agreements is considered in the article.

Much attention is paid to the analysis of psychological problems of the first year students' adaptation. It is known that professional training covers quite a long period of youth. The changed paradigm of professional training at all stages (from the very beginning to the highest level) is based on the priority of humanitarian values, which do not deny the acquisition of high technologies in the framework of the subject of professional labor. Humanitarization as a direction of thinking and activities directed towards the development, acquisition and use of humanitarian knowledge for the perception of the relation to the environment and the individual, his own activity, creates the necessary background for social adaptation of youth in the process of professional training. Educational system reforming considers scientific elaborations of theoretical and applied aspects of young students' adaptation to new learning conditions. Due to the appearance of educational establishments of a new type, the change of the place of studies (especially for teenagers) is a typical event. Thus, the actuality of the presented research is predetermined, on the one hand, by the necessity to create conditions for successful personality adaptation to students' life, on the other hand – scientific – theoretical substantiation and methodical provision. Besides, such important aspect as pedagogical management by the adaptation process is not sufficiently taken into consideration. The pedagogical measures on speeding up the process of adaptation to new conditions of life activity and prevention of disadaptation are worked out. It is known that the beginning of education in a vocational school chronologically coincides with a new stage of psychological development of a human, active formation of his social maturity, intense moral and intellectual development, modelling of education and lifestyle, elaboration of evaluative attitude to the conditions of an individual's own life activity.

Keywords: *adaptation, social and psychological adaptation, social and professional adaptation, professionally-professional adaptation, motivation, assertiveness, personal maturity, self-development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Висуваються нові вимоги до професійної адаптації студента, спрямовані на формування соціально- та професійно-мобільного рівня особистості, фахівця з високим рівнем підготовки до майбутньої діяльності. Проблема соціально-психологічної адаптації першокурсників так гостро стоїть, оскільки студентам дуже складно звикнути до нових умов навчання у вузі. Адаптаційний період студентів-першокурсників супроводжується труднощами в навчанні, поява яких зумовлена об'єктивними суперечностями між наявним рівнем підготовки до навчання у вузі та вимогами навчальної діяльності в університеті.

Також складність адаптації полягає в необхідності звикнути до нових умов, колективу, норм і цінностей студентської групи, і що успішніше особистість самореалізується в студентському житті, то успішнішою буде її реалізація в майбутній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою адаптації студентів вищих навчальних закладів займалися багато вчених. Наукова основа розуміння розроблена в працях П.К. Анохіна, М.І. Дяченко, Л.А. Кандибович, І.С. Кона, А.Н. Леонтєва, А.В. Петровського, С.Л. Рубінштейна. Теорії і практиці соціальної адаптації присвячені дослідження В.І. Земцова, М.М. Льовіної, В.М. Рогинського, О.В. Сальдаєвої. Також проблема розглянута з соціально-економічного підходу в роботах В.Ю. Виборнова, А.С. Гаязова, В.Н. Кисельова, Ю.А. Кустова, О.Л. Назарової, П.Є. Петрової, В.Д. Повзун, Е.В. Ткаченко.

Метою статті є обґрунтування заходів щодо вирішення проблем адаптації студентів ВНЗ на основі соціального партнерства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах формування єдиного європейського освітнього простору виникає проблема інтеграції України, оскільки цей процес вимагає конкретних кроків, пов'язаних з удосконаленням, а особливо із внесенням певних нововведень у вітчизняну освітню систему. Однією з цих проблем є адаптація студентів у вищих навчальних закладах на основі соціального партнерства. Соціальне партнерство встановлюється для орієнтування викладача на новий рівень взаємозв'язку між учнями. Тобто соціальне партнерство – це система стосунків між педагогом і студентом на рівних правах. Проблема полягає в тому, що в нашій державі не завжди ці стосунки є рівноправними. Для здійснення програми соціального партнерства, передусім на основі рівноправності викладача та студента, педагог повинен орієнтуватися на підхід до освітньої системи, кожного студента. Становлення деяких викладачів до студентів – першокурсників залежить від першого враження. Це не зовсім правильно, оскільки студент унаслідок багатьох факторів може поводитися скучо. Зокрема перед студентом вищого навчального закладу постає проблема нової обстановки, до якої він ще не пристосувався, і тому поводить себе стримано, не проявляючи своїх здібностей і талантів. Викладачеві в цій ситуації слід не тільки поставитися з розумінням до поведінки студента, але і постаратися допомогти пристосуванню до нового середовища, намагаючись в зацікавити студента, адже, успішність першокурсника залежить і від викладача також.

Педагог повинен орієнтувати студента, а також власним прикладом демонструвати зацікавленість до професійної діяльності. Викладач може проводити заняття нестандартно, використовувати різні методи організаційної навчання і позитивно впливати на навчально-виховний процес. Адже одне з головних завдань освітнього

процесу за допомогою різних форм навчання і виховання пристосувати студента до майбутньої професійної діяльності.

Здійснення основних функцій вищої освіти сприяє для адаптації студента. До функцій вищого навчального закладу можна віднести підготовку особистості до самостійного життя, самореалізації саморозвитку уключення студента в громадську діяльність.

Період навчання у ВНЗ характеризується накопиченням і формуванням у студента певних навичок і знань. Формування вольових якостей характеру та життєвих цінностей студента залежить не тільки від соціального впливу студентського колективу, але й від викладача. Звичайно ж, варто враховувати що студент як індивід, сам обирає еталон поведінки та коло людей, які можуть на нього впливати. І саме тому ВНЗ є важливим середовищем у формуванні особистості студента внаслідок взаємодії викладача та студента.

Причини недотримання рівноправних стосунків між викладачем і студентом полягають у тому, що мало уваги приділяється розвитку особистості студента. Замість цього, метою викладача є змусити студента зачувати матеріал без індивідуального або творчого підходу. Викладач повинен дати можливість самостійно аналізувати вивчений матеріал і зробити власні висновки. Також для закріплення матеріалу педагог може використовувати різні тематичні тренінги та брейн-ринги, які допоможуть студенту творчо проявити себе та поставити викладача в рівні умови і студентом під час підготовки до заходу. Суттєвим недоліком у стосунках між студентом і викладачем є те, що педагог не здійснює координуючих дій у реалізації освітньої мети, які б відповідали здібностям студента. Під час реалізації освітніх стандартів, викладач повинен здійснювати педагогічну підтримку студентів для їх самовизначення і самореалізації, застосовуючи інноваційні розробки перетворення в педагогіці, такі як:

- побудова нових форм освітнього процесу;
- нові технології виховання;
- підручники та навчальні посібники нового покоління.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що проблема професійної адаптації студентів на основі соціального партнерства потребує вирішення. Вона зумовлена суперечностями між потребою суспільства в соціально – мобільному фахівцеві та недостатністю розробленості проблеми соціальної адаптації студента. Викладача та студента можна назвати колегами, об'єднаними спільною метою – підготувати хорошого фахівця, затребуваного на ринку праці. Звичайно ж, найчастіше у студента позитивний інтерес виникає від зацікавленості до дисципліни і щирого бажання викладача допомогти

студенту в задоволенні його інтересів. Насамперед студент звертає увагу на особисті якості характеру викладача, і якщо вони йому імпонують, то інтерес до дисципліни підвищується. Припустімо, це може бути доброзичлива форма спілкування педагога, за якої він намагається показати свою небайдужість до долі студента. Але все ж завдання викладача полягає в тому, щоб не переборщити з увагою, і при цьому виділити своїх фаворитів, яким буде приділятися більше уваги, тим самим відводячи інших студентів на другий план. Таким чином викладач може знизити ефективність усього навчального процесу. Так само для швидкої адаптації студента і побудови неконфліктних відносин з педагогом хорошим варіантом буде відвідування чи організація спортивних, культурних заходів і організація свят.

Отже, головним фактором адаптації студента на рівні соціального партнерства буде його щирість, тобто справжній інтерес до дисципліни, а також зацікавленість викладача в успіхах студента. І крім успішного вивчення дисципліни, адаптація полягає ще в тому, щоб за допомогою соціального партнерства студента – викладача включити студента та освітній простір ВНЗ.

Список джерел інформації / References

1. Курлянд З. Н. Педагогіка [Електронний ресурс] / З. Н. Курлянд. – К., 2013. – С. 259–261. – Режим доступу : <http://books.br.com.ua/themes/259/261>
Kyrlind, Z.N. (2013), *Pedagogy* [Pedagogika], Kiev, pp. 259-261, available at: <http://books.br.com.ua/themes/259/261>
2. Соціальна психологія особистості і спілкування : Конспект лекцій [Електронний ресурс]. – Львів, 2011. – С. 59–63. – Режим доступу : <http://books.br.com.ua/>
“*Information about social psychology of personality and communication*” [*“Cotsialna psihologiya osobistosti i spllkuvannya”*], available at: <http://books.br.com.ua/>
3. Вітенко І. С. Основи психології : підручник для студентів ВМНЗ III-IV рівнів акредитації / І. С. Вітенко, Т. І. Вітенко. – [б.м.] : Нова книга, 2012. – 254 с.
Vitenko, I.S, Vitenko, T.I. (2012), *Osnovi psihologiyi*, New book, 254 p.
4. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К. : Либідь, 2011. – С. 117–123.
Titarenko, T.N. (2011), *The life world of the individual within and beyond the ordinary* [*Zhitteviy svit osobistosti u mezhah i za mezhami budennosti*], Lybid, Kyiv, pp. 117-123.
5. Коломінський Н. Л. Соціально-психологічні проблеми підготовки фахівців до професійної діяльності / Н. Л. Коломінський // Наука і освіта. – 2012. – № 3. – С. 14–16.

Kolominsky, N.L. (2012) "Socio-psychological problems of preparation of specialists for professional activity" ["Sotsialno-psihologichni problemi pidgotovki fahivtsiv do profesiynoyi diyalnosti"], *Science and adukation*, No. 3, pp. 14-16.

Єсінова Ніна Ігорівна, канд. техн. наук, доц., кафедра економічної теорії та права, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rumbler.ru.

Есинова Нина Игоревна, канд. техн. наук, доц., кафедра экономической теории и права, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rumbler.ru.

Yesinova Nina, PhD. Sc. Associate Professor, Department of economics and law, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska St., 333, Kharkov, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-53; e-mail: nisata@rambler.ru.

Старцева Вікторія Віталіївна, студ., обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0954086963; e-mail: starczewa.viktorya@yandex.ru.

Старцева Виктория Витальевна, студ., учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0954086963; e-mail: starczewa.viktorya@yandex.ru.

Starceva Vika, stud., Department of Financial, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska St., 333, Kharkov, Ukraine, 61051. Tel.: 0954086963; e-mail: starczewa.viktorya@yandex.ru.

Нікітіна Олена Вікторівна, асп., Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0632451405; e-mail: n_radevich@mail.ru.

Никитина Елена Викторовна, асп., Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0632451405; e-mail: n_radevich@mail.ru.

Nikitina Elena, postgraduate, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska St., 333, Kharkov, Ukraine, 61051. Tel: 0632451405; e-mail: n_radevich@mail.ru.

Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, проф. Т.В. Андросовою, канд. екон. наук, доц. М.А. Дядюк.

Отримано 1.08.2015. ХДУХТ, Харків.